

Digitala TV-sändningar

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 25 mars 2003 beslutat bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2002/03:72 Digitala TV-sändningar jämte eventuella motioner.

Kulturutskottet yttrar sig i det följande

dels över propositionen, avsnitten 5 Den marksända televisionen skall övergå till digital teknik, 6 Utbyggnad av de digitala sändarnäten, 7 Tillgängligheten för de digitala TV-sändningarna, 9 Tidpunkt för övergången och 10 En kommission skall förbereda teknikskiftet,

dels motionerna K8 (fp) yrkandena 1–4, K9 (kd), K10 (m) yrkandena 1, 2 och 4–6, K11 (c) och K12 (c, fp, kd).

Kulturutskottet har beslutat att i detta yttrande även behandla motionerna Kr334 (kd) yrkande 2, Kr336 (c) yrkande 23, K333 (m) yrkande 6 i denna del och K373 (kd) yrkande 4 som väckts under allmänna motionstiden 2002 och remitterats till konstitutionsutskottet för beredning.

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionen föreslås att de digitala marksändningarna skall byggas ut och att de analoga TV-sändningarna skall upphöra efter en övergångsperiod. De första etapperna av digital-TV-utbyggnaden har nu fullbordats och det är dags att ta ställning till det avslutande steget. Genom förslaget kommer de flesta hushåll att kunna få tillgång till ett ökat TV-utbud till relativt begränsade kostnader för ny mottagarutrustning (prop. avsnitt 5).

Regeringen föreslår att alla som bor i Sverige skall kunna se TV-programmen från Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR). Minst två digitala sändarnät skall byggas ut så att de får samma räckvidd som de nuvarande 54 huvudsändarna. Dessa nät skall också omfatta mindre sändare så att sändningarna kan tas emot med utomhusantenn i alla tätorter samt i övriga områden med permanentbebyggelse där topografiska förhållanden hindrar satellitmottagning. Regeringens förslag innebär att mellan 98 och 99 % av den fast bosatta befolkningen kommer att kunna ta emot digitala TV-sändningar från marksändare. Investeringsbehovet reduceras därmed avsevärt i förhållande till om de digitala sändarnäten skulle ges samma räckvidd som de mest utbyggda analoga marknäten. De två sändarnät som har den största räckvidden skall i första hand användas av SVT och UR och för andra sändningar som sker med stöd av sändningstillstånd med villkor om opartiskhet, saklighet och ett mångsidigt programutbud (prop. avsnitt 6).

Beträffande tillgängligheten för de digitala TV-sändningarna föreslår regeringen att sändningar som skall kunna tas emot utan villkor om särskild betalning skall sändas okrypterade i det digitala marknätet. Vidare föreslås att teknik för åtkomstkontroll och tillämpningsprogram skall vara gemensam i de digitala marksändningarna (prop. avsnitt 7).

I propositionen föreslås att de analoga TV-sändningarna skall läggas ned etappvis. Nedläggningen skall inledas tidigast när lagstiftningen om skyldighet att vidaresända vissa TV-program i kabelnät har anpassats till att alla marksändningar är digitala. Regeringen föreslår att de analoga sändningarna skall ha upphört helt senast den 1 oktober 2007 (avsnitt 9).

Enligt regeringens bedömning bör en särskild kommission förbereda skiftet från analoga till digitala marksändningar och samordna den informationsverksamhet som behövs (avsnitt 10).

Motionerna

I motioner från Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet samt i praktiken i delyrkanden även från Folkpartiet liberalerna yrkas – med olika motiveringar – *avslag på propositionen*.

I motion K10 (m) föreslås att propositionen skall avslås (yrkande 1). Enligt motionärerna bör staten förhålla sig teknikneutral och inte gynna vissa distributionsformer för TV-sändningar (yrkande 4). Frågan om verksamheten i det digitala marknätet skall enligt motionärerna grundas på marknadsmässiga överväganden bland aktörerna på marknaden, något som även föreslås i motion K333 (m) yrkande 6 i denna del.

I motion K10 (m) sägs vidare att det är naturligt att det analoga nätet en gång skall släckas. Släckningen bör emellertid vara en konsekvens av teknikens utveckling och konsumenternas aktiva val. Först när det övervägande flertalet konsumenter gått över till annan distribution än de analoga sändningarna kan en släckning av det analoga nätet bli aktuell. Motionärerna avvisar därför förslaget i propositionen om tidpunkt för övergången (yrkande 5).

Slutligen föreslås i samma motion, K10 (m), att riksdagen skall ge regeringen i uppdrag att tillsätta en haverikommission för att det skall bli möjligt i framtiden att lära av de misstag som kantat införandet av det marksända digitala nätet (yrkande 6).

Motionärerna bakom motion K8 (fp) bejakar den nya tekniken men oroas av att regeringen låst sig vid vissa tekniska lösningar som kostar onödigt mycket och därmed urholkar dagens public service-sändningar. I motionen yrkas att riksdagen skall avslå regeringens förslag om utbyggnad av det digitala sändarnätet samt att 98–99 % av befolkningen måste nås av digitala sändningar via statligt ägda marksändare (yrkandena 3 och 4). Likaledes yrkas att riksdagen skall avslå regeringens förslag att det analoga TV-nätet skall släckas (yrkande 1). Vidare föreslås att riksdagen skall göra ett tillkännagivande om att det ankommer på marknaden att själv avgöra vilken digitaliseringsteknik som skall användas (yrkande 2). Även frågan om hur teknikskiftet skall genomföras bör enligt motionärerna avgöras av marknaden.

Även motionärerna bakom motion K9 (kd) yrkar att propositionen skall avslås (yrkande 1). Motionärerna – som är positiva till digitaliseringen av marknätet – framhåller att frågan inte gäller *när* utan *hur* digitaliseringen skall ske. Propositionen är emellertid – menar de – dåligt underbyggd. Flera viktiga delar saknas, vilket innebär att man inte kan göra en helhetsbedömning av konsekvenserna av regeringens förslag. Exempelvis är konsumentperspektivet mycket litet berört. Det måste enligt motionärerna finnas ett balanserat samband mellan konsumentintresset och investeringarna i det digitala marknätet. Om ett sådant samband inte finns, kommer teknikskiftet att bli ett fiasko. Motionärerna saknar även ett marknadsperspektiv.

I yrkande 2 i motion K9 (kd) föreslås att regeringen skall återkomma till riksdagen under senhösten 2003 med en utförligare och genomarbetad proposition om marksänd digital-TV (yrkande 2).

Av motion K11 (c) framgår att motionärerna anser att övergången till digital distribution är en självklar utveckling av TV-mediet och att distributionen skall ske i marknätet. Motionärerna anser emellertid att det finns alltför många frågor som inte beaktats av regeringen och föreslår därför att proposit-

ionen skall avslås (yrkande 1). I stället bör regeringen återkomma till riksdagen med en ny proposition (yrkande 2). Ett av de områden som enligt motionen därvid bör lyftas fram handlar om sändningarnas räckvidd. Motionärerna anser att digitaliseringen av marknätet är en rättvisefråga och att hela landet bör nås av sändningarna. Sändningarnas räckvidd bör vara större än vad regeringen föreslagit. Alla som i dag kan ta emot analoga sändningar skall enligt motionärerna garanteras tillgång till TV-mottagning antingen via digitala marksändningar eller via satellit på rimliga villkor.

Tidpunkten för övergången från analoga till digitala sändningar tas upp i två motioner som väckts under allmänna motionstiden hösten 2002, Kr334 (kd) yrkande 2 och K373 (kd) yrkande 4. Förslagen i motionerna syftar till att ett datum bör fastställas då det analoga TV-nätet skall släckas.

I motion Kr336 (c) yrkas att regeringen skall se över om den *mest effektiva tekniken* används för marksänd digital-TV. I motionen hävdas att andra länder, t.ex. England, har haft samma teknik som Sverige men nu har övergått till ett annat system (yrkande 23).

En fråga som rör *satellitdistribution av SVT:s program* tas upp i motion K10 (m). I motionen sägs att – vid en kostnadsbedömning – mycket talar för att SVT bör prioritera de betydligt billigare sändningarna via satellit och kabel framför det dyra marknätet. Motionärerna föreslår att SVT skall åläggas att kostnadsfritt tillhandahålla samtliga satellitoperatörer public service-kanalerna, såväl analogt som digitalt, under förutsättning att mottagningen kan ske utan särskild betalning (yrkande 2).

Förslag som rör *UR:s sändningsmöjligheter* har väckts i motion K12 (c, fp, kd). I motionen erinras om att UR inte förfogar över egen digital kapacitet. UR är, säger motionärerna, i praktiken beroende av SVT:s samtycke och goda vilja för att över huvud taget kunna sända digitala program. I motionen yrkas att regeringen skall bemyndigas att tilldela UR egen digital kapacitet i något av de båda digitala sändarnät som skall ha den största räckvidden (yrkande 1).

Vidare anförts i samma motion att UR förbereder sändningar i en digital kanal, kallad Kunskapskanalen, från och med år 2004. Kunskapskanalen skall rikta sig till alla UR:s målgrupper och innehålla såväl UR:s analogt sända TV-program och inköpta program som särskilt producerade utbildningsprogram. Så många hushåll som möjligt skall ges möjlighet att ta emot sändningarna. Ambitionen är därför att Kunskapskanalen – förutom i det digitala marknätet – även skall göras tillgänglig via kabel och satellit. En bärande tanke är att Kunskapskanalen skall byggas upp i nära kontakt och i samarbete med Utbildnings-Sverige. I motionen föreslås att det digitala sändningstillståndet från år 2004 skall utformas så att det säkerställer *UR:s möjligheter att sända Kunskapskanalen* under egen kanalidentitet i det digitala marknätet även på attraktiva kvällstider under veckans alla dagar (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Kulturutskottet yttrar sig över de delar av propositionen och motionerna som berör utskottets beredningsområde, dvs. public service-verksamheten.

Inledningsvis kan konstateras att public service-televisionen har en viktig roll att spela även i ett snabbt föränderligt medielandskap. Det förhållandet att större delen av befolkningen numera kan ta emot en rad programkanaler från olika programföretag och via olika distributionsplattformar innebär inte att publikens behov av en TV i allmänhetens tjänst med ett mångsidigt utbud av hög kvalitet har minskat.

Från demokratiska och kultur- och mediepolitiska utgångspunkter är det angeläget att de förändringar som nu förestår bl.a. leder till

- ett utvecklat programutbud som är mångsidigt och har hög kvalitet,
- förbättrad tillgänglighet för funktionshindrade med hjälp av tilläggstjänster och
- fortsatt stor räckvidd, så att alla i Sverige även i fortsättningen kan ta del av public service-företagens utbud.

Allt tyder på att den digitala sändningstekniken har framtiden för sig, vilket även de motionärer anser som vill att riksdagen skall avslå propositionen. Den analoga sändningstekniken är dyr och utrymmeskrävande och leder till begränsad kanalkapacitet. Den digitala sändningstekniken är däremot jämförelsevis frekvenssnål, vilket innebär att den möjliggör ett helt annat och bättre utnyttjande av det tillgängliga frekvensutrymmet. Med digital teknik ryms således fler program- och tilläggstjänster på samma frekvensutrymme till lägre kostnad, samtidigt som kvaliteten på ljud och bild blir bättre. Dessutom är energibehovet mindre för digitala sändningar, vilket också nedbringar kostnaderna.

Från statlig utgångspunkt är det – som nämnts – av största vikt att alla i landet nås av de sändningar som härrör från public service-verksamheten. Statens ansvar för denna verksamhet innebär att regeringen efter riksdagens beslut meddelar sändningstillstånd för programföretagen SVT och UR samt beslutar om villkor, riktlinjer och medelstilldelning för verksamheten. SVT tillämpar principen om ”digital allemansrätt”, vilket bl.a. innebär att företaget i dag medverkar i samtliga distributionsformer, dvs. i satellit-, kabel- och marksändningar. Även UR tillämpar principen om neutralitet i fråga om distributionsformer. De olika distributionsformerna innebär att en stor del av TV-publiken ges valfrihet att välja mellan olika distributörer och deras programutbud.

Det bör emellertid understrykas att en betydande andel av landets befolkning, möjligen så stor som 41 %, alltså endast kan ta emot marksänd television (prop. s. 5). Kulturutskottet anser därför att demokratiska och kultur- och mediepolitiska skäl talar för en utbyggnad av det digitala marknätet – med släckning av de analoga sändningarna som följd – i enlighet med regeringens förslag. Även efter tekniskiftet avses, enligt propositionen, alla i

Sverige få tillgång till det mångsidiga utbud av hög kvalitet som skall känneteckna public service-televisionen (prop. s. 12).

En förutsättning för utbyggnaden av de digitala marksändningarna har från början varit att dessa bedömts som ekonomiskt bärkraftiga och att sändningsverksamheten i sin helhet skall bekostas av medverkande företag (prop. 1996/97:67 s. 22 och 25, ytr. 1996/97:KrU4y, bet. 1996/97:KU17 s. 12, rskr. 1996/97:178). Kulturutskottet bedömer att det utrymme som kommer att finnas i två – nära nog – rikstäckande nät och i de tre övriga näten med lägre täckningsgrad gör att de digitala marksändningarna blir tillräckligt attraktiva för att flera programföretag vill medverka med sina sändningar i marknätet och för att publiken skall vilja investera i avkodare. Därmed skulle utsikterna kunna vara goda för att de digitala marksändningarna kommer att bli ekonomiskt bärkraftiga. Då det gäller utbudet från public service-företagen torde det för konsumenterna vara attraktivt att utöver SVT:s och UR:s utbud i SVT 1 och SVT 2 kunna ta del av nya digitalkanaler såsom 24:an och Barnkanalen. Andra programtjänster och tilläggstjänster kan dessutom komma att utvecklas av både SVT och UR, vilket bl.a. kan få stor betydelse för funktionshindrades tillgång till utbudet. Genom att det digitala marknätet även rymmer programtjänster från flera andra programföretag torde den marksända distributionsformen bli ett intressant alternativ till kabel- och satellitdistribution.

Sammantaget anser kulturutskottet att det finns starka skäl som talar för att det är lämpligt att nu fullfölja den etappvisa utbyggnaden av det digitala marknätet för att efter en övergångsperiod låta de analoga TV-sändningarna upphöra. Ett riksdagens ställningstagande i enlighet med propositionen skulle ge fördelar för konsumenterna, främst i form av ett större programutbud. Det skulle också ligga i linje med målen för mediepolitiken, framför allt när det gäller yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet (jfr prop. 2000/01:1 utg.omr. 17, bet. 2000/01:KrU1, rskr. 2000/01:59).

De överväganden som kulturutskottet gjort leder fram till ståndpunkten att konstitutionsutskottet bör avstyrka de motionsförslag som innebär att propositionen skall avslås, nämligen motionerna K8 (fp) yrkandena 1–4, K9 (kd) yrkande 1, K10 (m) yrkandena 1 och 4–6, K11 (c) yrkande 1 och K333 (m) yrkande 6 i denna del. Likaledes bör konstitutionsutskottet avstyrka motionerna K9 (kd) yrkande 2 och K11 (c) yrkande 2 som syftar till att regeringen skall utarbeta en ny proposition om marksänd digital-TV. Därmed bör konstitutionsutskottet föreslå att riksdagen skall godkänna regeringens förslag om att den marksända televisionen skall övergå till digital teknik (prop. yrkande 1, avsnitt 5).

I propositionen (avsnitt 6) lämnas förslag om *utbyggnaden av de digitala sändarnäten* som avser de digitala marksändningarnas räckvidd. Från kulturutskottets utgångspunkt är det angeläget att public service-företagens programkanaler når så många som möjligt via det digitala marknätet. Samtidigt är det självfallet nödvändigt att väga tillgänglighetsaspekter mot de höga kostnader som skulle följa av att sändarnäten byggs ut till de analoga nätens

omfattning, dvs. 99,8 % täckning. Av propositionen framgår att investeringskostnaden för att bygga ut ett digitalt sändarnät från 98 till 99,8 % hushållstäckning är lika hög som kostnaden för att nå från 0 till 98 % täckning (prop. s. 13).

De kostnader för investeringar i nät, drift och underhåll som faller på näto-peratören Teracom kommer i förlängningen att belasta de programföretag som sänder i näten i form av distributionskostnader. Det är givetvis angeläget att dessa kostnader för programföretagen i möjligaste mån hålls på en rimlig nivå. Utskottet konstaterar att det inte framgår av propositionen hur mycket lägre investeringskostnaderna beräknas bli med regeringens utbyggnadsförslag till mellan 98 och 99 % täckning jämfört med en utbyggnad till 99,8 %. Några exakta belopp torde inte heller vara möjliga att få fram. Utskottet har emellertid inhämtat från Kulturdepartementet att det kan röra sig om mer än 200 miljoner kronor i lägre kostnad per sändarnät för de nät som byggs ut till en täckningsgrad mellan 98 och 99 %.

Sammanfattningsvis har kulturutskottet förståelse för regeringens ekonomiska överväganden och delar regeringens uppfattning att det ”åtminstone inledningsvis” är rimligt att en täckningsgrad om 98–99 % uppnås, att två sändarnät byggs ut till den angivna räckvidden samt att dessa skall inrymma SVT:s och UR:s sändningar.

Utskottet anser således att konstitutionsutskottet bör föreslå riksdagen att godkänna vad regeringen föreslår om utbyggnad av de digitala sändarnäten (prop. yrkande 2).

Frågan om *tillgänglighet till de digitala TV-sändningarna* tas upp i avsnitt 7 i propositionen. Regeringen föreslår att sändningar som skall kunna tas emot utan villkor om betalning skall sändas okrypterade i det digitala marknätet. I samband med att tillstånden för SVT och UR att bedriva digitala marksändningar förlängdes till utgången av år 2003 beslutade regeringen på dessa programföretags begäran att de skulle ha rätt att sända okrypterat om de så önskade. Så sker också från och med år 2003.

Kulturutskottet vill understryka att det är en viktig del av public service-tanken att programföretagens utbud skall kunna tas emot utan särskild betalning. Det är enligt utskottets uppfattning därför en förändring till det bättre att SVT:s och UR:s program nu kommer att kunna tas emot utan programkort och abonnemang. Utskottet sympatiserar med regeringens bedömning att mottagningsutrustningen kan vara enklast tänkbara för att ta emot det okrypterade programutbudet. Vidare förutsätter utskottet att även de tilläggstjänster som SVT och UR kan komma att förverkliga under innevarande tillståndspe-riod, såsom exempelvis uppläsning av textremsan, kommer att vara okrypterade och kostnadsfria.

Utskottet föreslår att konstitutionsutskottet skall tillstyrka vad regeringen föreslår om tillgängligheten för de digitala TV-sändningarna (prop. yrkande 3).

Tidpunkten för övergången från analoga till digitala sändningar behandlas i avsnitt 9 i propositionen.

Kulturutskottet har inte något att erinra mot förslaget att de analoga TV-sändningarna skall släckas etappvis. Utskottet har inte heller något att erinra mot förslaget att de skall ha upphört senast den 1 oktober 2007. Det är ofrånkomligt att ett teknikskifte av detta genomgripande slag måste ta tid. Konsumenter, programföretag och nätoperatör bör nu ha möjlighet att hinna anpassa sig till den successiva släckningen och till det slutdatum som föreslagits.

Genom regeringens förslag tillgodoses motionerna Kr334 (kd) yrkande 2 och K373 (kd) yrkande 4, vari krav framförts på datum för släckningen.

Kulturutskottet föreslår att konstitutionsutskottet skall tillstyrka regeringens förslag (prop. yrkande 5) och avstyrka de aktuella motionsyrkandena.

I avsnitt 10 i propositionen redovisar regeringen sin bedömning att *en särskild kommission* bör *förbereda skiftet från analoga till digitala marksändningar* och samordna den informationsverksamhet som behövs.

Kulturutskottet, som inte har något att erinra mot regeringens bedömning, anser i likhet med regeringen att en sådan kommission bör tillkallas snarast. Genomförandet av ett så stort teknikskifte kräver noggrann planering och stora informationsinsatser för att befolkningen skall få kännedom om konsekvenserna av skiftet bl.a. när det gäller de insatser som krävs från hushållen.

Kulturutskottet menar att kommissionens arbete bör präglas av ett operativt upplägg där informationsinsatserna blir centrala. I kommissionen bör det finnas med representanter för olika aktörer som har betydelse för teknikskiftet samt för konsumenterna. Det är viktigt att det finns insyn för de politiska partierna i kommissionens arbete – detta kan ske inom en referensgrupp. Kulturutskottet menar även att regeringen årligen genom en skrivelse bör rapportera till riksdagen hur kommissionens arbete fortlöper och vad den kommer fram till. Kommissionens uppdrag, sammansättning och arbetsplan bör redovisas för riksdagen under andra halvåret 2003.

Enligt kulturutskottets mening skall konsumenten vara i centrum av kommissionsarbetet och då främst i fråga om hur konsumenten påverkas av teknikskiftet. Kommissionens arbete, som med sina förslag, skall underlätta övergången från analog till digital marksänd TV, bör dessutom bl.a.

- följa teknikutvecklingen,
- följa utbyggnadstakten,
- följa penetrationen,
- samordna informationsinsatserna,
- studera vilka effekter teknikskiftet har för de offentliga institutionerna såsom skolor, förskolor, äldreboenden m.m.,
- följa de olika aktörerna som t.ex. programbolag, distributörer, tillverkare och boxförsäljare samt
- följa den internationella utvecklingen.

Kulturutskottet behandlar i detta sammanhang ett motionsyrkande som väcktes under allmänna motionstiden hösten 2002, nämligen motion Kr336 (c) yrkande 23. Yrkandet syftar till att regeringen skall se över om den *mest effektiva tekniken* används för marksänd digital-TV. Av motionen framgår att

andra länder har övergått från den teknik för marksänd TV som Sverige alltså tillämpar till annan teknik.

Kulturutskottet har inhämtat att Storbritannien bytt s.k. modulationsparametrar. Om Sverige skulle följa Storbritanniens exempel skulle antalet programkanaler i det digitala marknätet bli färre än dem som regeringen anger i propositionen, dvs. minst åtta (prop. s. 14). Detta är enligt utskottets synsätt en nackdel. Å andra sidan sägs den teknik som Storbritannien valt ge god täckning och säkerhet med avseende på mottagningsförhållandena. Utskottet förutsätter att den kommission som regeringen skall tillsätta för att planera övergången från analoga till digitala sändningar också följer de frågor som berörs i motionen. Utskottet kan emellertid inte se att det finns något skäl för riksdagen att göra ett uttalande i denna fråga. Konstitutionsutskottet bör avstyrka motion Kr336 (c) yrkande 23.

Förslaget i motion K10 (m) om *satellitdistribution av SVT:s program* innebär att SVT skall åläggas att kostnadsfritt tillhandahålla samtliga satellitoperatörer public service-kanalerna, såväl analogt som digitalt, under förutsättning att mottagningen kan ske utan särskild betalning (yrkande 2). Kulturutskottet har vid tidigare tillfällen avstyrkt liknande yrkanden, senast våren 2002 (bet. 2001/02:KrU11 s. 25).

De satellitoperatörer som motionärerna torde avse är företagen Canal Digital och Viasat, vilka säljer och distribuerar abonnemang och tjänster för satellit-TV i Norden. Sedan år 1999 tillhandahåller Canal Digital SVT:s kanaler inom ramen för sitt digitala utbud. Detsamma gäller för Viasat sedan mars 2003. Kulturutskottet har inhämtat att ingendera av de båda satellitoperatörerna har aktualiserat frågan om analog distribution.

Kulturutskottet finner att det ankommer på SVT och satellitoperatörerna att sinsemellan träffa avtal om vilka ekonomiska och andra villkor, t.ex. sändningsteknik, kryptering m.m., som skall gälla.

Kulturutskottet har inte någon annan uppfattning än motionärerna då det gäller den del av yrkandet som syftar till att mottagningen av SVT:s program skall vara kostnadsfri. Av de anslagsvillkor för SVT som regeringen utfärdade i december 2002 framgår tydligt att företagets sändningar som är riktade till Sverige skall vara tillgängliga för allmänheten utan villkor om särskild betalning (punkt 8). Det kan tilläggas att sändningarna över satellit krypteras av upphovsrättsliga skäl, varför det krävs ett programkort för att programmen skall kunna tas emot. De TV-tittare som endast vill ha tillgång till SVT:s satellitsända och krypterade utbud får – enligt vad kulturutskottet har inhämtat – betala en depositionsavgift till Canal Digital respektive Viasat för att få disponera ett programkort. Ett skäl härför uppges vara att operatörerna vill ha ett register över abonnenterna med tanke på att programkorten representerar ett visst värde och att operatörerna ser en risk för olaglig kortkopiering.

Kulturutskottet föreslår att konstitutionsutskottet skall avstyrka motion K10 (m) yrkande 2.

Frågor rörande *UR:s sändningsmöjligheter* tas upp i motion K12 (c, fp, kd).

Riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition 2000/01:94 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 innebar bl.a. att de tre public service-företagen skulle ha ett folkbildningsansvar. Därutöver skulle UR:s uppdrag förtydligas i det nya sändningstillståndet, vilket innebär att företaget i större utsträckning än tidigare skulle koncentrera sig på utbildningsprogram (prop. s. 55, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268). Beslutet har därefter följts av regeringen vid utfärdandet av UR:s sändningstillstånd (regeringsbeslut 2001-12-20 nr 29). Vidare uttalade regeringen bl.a. följande i nämnda proposition (s. 56).

Regeringen förutsätter att UR:s program bereds plats såväl analogt som digitalt i SVT:s och SR:s sändningsutrymme på tider som ger utbildningsprogram goda möjligheter att nå sin publik. Eventuell oenighet vid fördelning och placering av sändningstid bör även fortsättningsvis lösas enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

I samma proposition anförde regeringen att tekniksiftet från analog till digital distribution skulle kunna innebära att det i framtiden skulle bli möjligt att distribuera ytterligare TV-kanaler och föreslog därför att SVT och UR skulle inhämta regeringens medgivande om de ville starta nya digitala kanaler (prop. s. 59–60). Riksdagen godkände förslaget.

Av SVT:s sändningstillstånd avseende digital sändningsteknik i marknätet framgår att SVT och UR tillsammans får sända televisionsprogram under hela dygnet och därvid använda all tillgänglig överföringskapacitet i en frekvenskanal (regeringsbeslut 2001-12-20 nr 30).

Av UR:s sändningstillstånd avseende digital sändningsteknik i marknätet framgår att företaget har rätt att sända televisionsprogram, inklusive tilläggs-tjänster och text-TV-sändningar, under hela dygnet och att därvid använda den överföringskapacitet som SVT disponerar enligt överenskommelse som träffas bolagen emellan (regeringsbeslut 2001-12-20 nr 33).

Kulturutskottet har tolkat den nu aktuella motionen så att UR bör få ett klart angivet sändningsutrymme i något av de två digitala sändarnät som har störst räckvidd samt att detta sändningsutrymme skall inrymma en ny programkanal, Kunskapskanalen.

Av radio- och TV-lagen framgår att det är regeringen som meddelar tillstånd att sända TV-program (2 kap. 2 §). Något riksdagens bemyndigande för att regeringen skall tilldela UR sändningsutrymme som föreslås i yrkande 1 i motionen torde således inte behövas. Vidare ankommer det på regeringen att pröva frågan om UR skall få starta en ny kanal, vilket föreslås i yrkande 2. Regeringen har i det sammanhanget möjlighet att avgöra hur mycket sändningsutrymme som skall tilldelas företaget för en ny kanal. Det är en grannliga uppgift för regeringen att väga olika behov mot varandra såsom mångfald i programutbudet, regionala sändningar m.m. Även andra hänsyn måste vägas in i sammanhanget, t.ex. riksdagens beslut om uppläsning av texttremsan, vilket också kan komma att kräva frekvensutrymme. Vidare är det i grunden en ekonomisk fråga för programföretaget. Om det tilldelade frekvensutrymmet skall kunna fyllas med programtjänster under en stor del av

dygnet krävs att programproduktionen har en viss omfattning och en tillräcklig finansiering.

Utskottet har erfarit att UR och SVT den 6 maj 2003 har träffat en överenskommelse om att gemensamt starta och driva en digital TV-kanal, Kunskapskanalen. Överenskommelsen avser åren 2004 och 2005.

Enligt kulturutskottets mening är det rimligt att frågor som rör omfattningen av och inriktningen på UR:s framtida uppdrag får en grundlig genomlysning i det parlamentariska beredningsarbete som skall föregå nästa tillståndsperiod för public service-företagen, dvs. för tiden efter år 2005.

Sammantaget anser kulturutskottet att konstitutionsutskottet bör avstyrka motion K12 (c, fp, kd) i dess helhet.

Kulturutskottet vill tillägga att av de tre public service-företagen är det endast UR som har uppdraget att göra utbildningsprogram. De sändningsförutsättningar som gäller för UR innebär – som framgår i den nu aktuella motionen – att företaget är beroende av SVT, som skall dela med sig av tillgänglig överföringskapacitet i en digital frekvenskanal. Utskottet vill understryka att det är angeläget att UR:s program ges ett sådant sändningsutrymme att företaget kan fullfölja de villkor och den planering som följer av nuvarande tillstånd att sända med både analog och digital teknik. Kulturutskottet förutsätter således att UR och SVT i sina kontakter kan komma överens på ett sätt som dels tillgodoser de krav som riksdag och regering ställt på UR, dels medför rimliga villkor för UR i fråga om sändningstider, publikens möjlighet att identifiera och lokalisera programföretagets program m.m.

Stockholm den 7 maj 2003

På kulturutskottets vägnar

Lennart Kollmats

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lennart Kollmats (fp), Lars Wegendal (s), Kent Olsson (m), Eva Arvidsson (s), Paavo Vallius (s), Peter Pedersen (v), Nikos Papadopoulos (s), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Tommy Ternemar (s), Cecilia Wikström (fp), Birgitta Sellén (c), Göran Persson i Simrishamn (s), Anna Lindgren (m), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s), Rossana Dinamarca (v), Matilda Ernkrans (s) och Dan Kihlström (kd).

Avvikande meningar

1. Avslag på propositionen

Lennart Kollmats (fp), Kent Olsson (m), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Cecilia Wikström (fp) och Anna Lindgren (m) anser:

Den digitala sändningstekniken för TV har mycket att erbjuda konsumenten. Den bidrar t.ex. till att ljud- och bildkvaliteten kan förbättras, nya tjänster kan erbjudas TV-publiken och funktionshindrade kan erbjudas bättre möjligheter att följa sändningarna. Den digitala tekniken har således otvivelaktigt stora fördelar. De flesta bedömare är överens om att den framtida distributionen av TV kommer att ske digitalt.

Enligt vår uppfattning är emellertid övergången från analog till digital sändningsteknik för TV inte en fråga som skall avgöras av staten. Vi anser i stället att det är marknaden som själv skall bestämma vilken teknik som skall användas och hur och när teknikskiftet skall genomföras. Staten bör enligt vår mening hålla sig teknikneutral och inte försöka styra vare sig teknikutvecklingen eller konkurrensen inom medieområdet.

Vi kan konstatera att regeringens satsning på det digitala marknätet för TV-distribution har blivit ett fiasko. Projektet har bl.a. medfört höga kostnader, ett begränsat antal sålda dekodrar och få tittare. De miljarder som det hittills har kostat framstår som bortkastade pengar. En särskild kommission bör följa upp hur frågan har hanterats. Marknätet är ett sämre, mer begränsat och dyrare alternativ än andra digitala distributionsformer för TV-sändningar. Det begränsade frekvensutrymmet i marknätet leder till att fördelningen av frekvenser blir en politisk maktutövning som hotar mediernas oberoende av staten.

Vårt ställningstagande innebär sammantaget att vi anser att konstitutionsutskottet med bifall till motionerna K8 (fp) yrkandena 1–4, K10 (m) yrkandena 1 och 4–6 samt K333 (m) yrkande 6 i denna del och med delvis bifall till motion K9 (kd) yrkande 1 och K11 (c) yrkande 1 skall föreslå riksdagen att avslå propositionen yrkande 1 samt motionerna K9 (kd) yrkande 2 och K11 (c) yrkande 2 samt som sin mening tillkännage för regeringen vad vi anför ovan.

2. Avslag på propositionen

Dan Kihlström (kd) anser:

I likhet med vad som uttalas i motion K9 (kd) anser jag att det är naturligt att det markbundna TV-nätet digitaliseras. Frågan är inte *om* utan *när* och *hur* digitaliseringen skall ske. Övergången från den analoga tekniken till den digitala måste ske på ett genomarbetat och bra sätt för medborgarna, för de sändande bolagen och för TV-handeln liksom för producenterna av hemelektronik.

De förslag som lagts fram i propositionen är emellertid dåligt underbyggda och otillräckliga, vilket gör det svårt att bedöma vilka konsekvenser som skulle kunna bli följden om propositionens förslag skulle genomföras. Bland annat saknas en bedömning av konsumentperspektivet liksom av marknads- perspektivet i förhållande till förslagen.

Att överlåta processen till en särskild kommission är inte heller särskilt välöversvägt. Riksdagen bör ha ett avgörande inflytande i sammanhanget.

Jag anser därför att propositionen bör avslås av riksdagen och att regeringen under senhösten 2003 skall återkomma till riksdagen med utförligare och mer genomarbetade förslag om marksänd digital TV i enlighet med motion K9 (kd).

Mitt ställningstagande innebär således att konstitutionsutskottet skall föreslå riksdagen att avslå propositionen och som sin mening tillkännage för regeringen vad jag anfört om nytt förslag om marksänd digital TV. Därmed bifaller riksdagen motion K9 (kd) och bifaller delvis motionerna K10 (m) yrkande 1, K11 (c) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna K8 (fp) yrkandena 1–4, K10 (m) yrkandena 4–6 samt K333 (m) yrkande 6 i denna del.

3. Avslag på propositionen

Birgitta Sellén (c) anser:

Jag anser – i likhet med vad som anförs i motion K11 (c) – att övergången till digital distribution är en självklar utveckling av TV-mediet och att distributionen av TV-sändningarna skall ske i marknätet.

I likhet med motionärerna anser jag emellertid att det finns alltför många frågor som lämnats obesvarade i propositionen. På flera områden saknas utförliga resonemang och konsekvensanalyser. Bland annat anser jag att regeringens förslag är ottydligt då det gäller sändningsnätets räckvidd. Min och Centerpartiets inställning är att hela landet skall nås av sändningarna. Marksänd digital TV bör således ha större räckvidd än vad regeringen föreslagit, nämligen 99,8 %.

Vidare saknar jag ett resonemang om hur tekniskiftet kommer att påverka hushållen ekonomiskt. I propositionen sägs det att priset på de tekniska tillbehören, dvs. dekodarna, kommer att sjunka. Detta är emellertid endast ett antagande, som bygger på att det skall finnas stor efterfrågan och som inte tar hänsyn till att Sverige är en tämligen liten marknad.

Med hänvisning till vad jag har anfört bör konstitutionsutskottet föreslå riksdagen att avslå propositionen och begära att regeringen återkommer med en ny proposition i enlighet med Centerpartiets motion K11 (c).

Sammantaget anser jag att konstitutionsutskottet således skall föreslå riksdagen att avslå propositionen och som sin mening tillkännage för regeringen vad jag anfört om nytt förslag om marksänd digital TV. Därmed bifaller riksdagen motion K11 (c), bifaller delvis motionerna K9 (kd) och K10 (m) yrkande 1 samt avslår motionerna K8 (fp) yrkandena 1–4, K10 (m) yrkandena 4–6 samt K333 (m) yrkande 6 i denna del.

4. Satellitdistribution av SVT:s program

Kent Olsson, Lena Adelsohn Liljeroth och Anna Lindgren (alla m) anser:

I likhet med motionärerna bakom motion K10 (m) anser vi att det är bra att SVT fått frihet att distribuera sina program via satellit. I takt med att de digitala sändningarnas andel ökar kommer säkerligen satellitsändningarna att öka i betydelse. Mot denna bakgrund anser vi att det bör införas en möjlighet för samtliga satellitoperatörer att fritt distribuera SVT:s program. SVT bör därför åläggas att kostnadsfritt tillhandahålla satellitoperatörerna public service-kanalerna, såväl analogt som digitalt, under förutsättning att mottagningen kan ske utan särskild betalning.

Konstitutionsutskottet bör föreslå att riksdagen med bifall till motion K10 (m) yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen.

5. UR:s sändningsmöjligheter

Birgitta Sellén (c) anser:

Som framgår av motion K12 (c, fp, kd) kommer den digitala distributionen av marksänd TV att få mycket stor betydelse för utbildningsprogrammen. Den digitala distributionstekniken ger förutsättningar för fler och bättre sändningstider och på sikt möjlighet till ökad interaktion med publik och användare. Det är glädjande att UR och SVT nu träffat en överenskommelse som innebär att de båda företagen avser att starta och driva en digital TV-kanal, kallad Kunskapskanalen. Denna avsiktsförklaring ligger i linje med vad som framförts i motion K12 (c). Det ankommer nu på regeringen att besluta om sändningstillstånd för den nya kanalen. Med tanke bl.a. på den konkurrens som råder om frekvensutrymmet i de sändningsnät som har störst räckvidd anser jag att konstitutionsutskottet – med delvis bifall till motion K12 (c) – skall föreslå riksdagen att göra ett tillkännagivande om att UR och SVT skall få starta en digital TV-kanal för att förstärka utbildningsprogrammen, den s.k. Kunskapskanalen.

Särskilt yttrande

Effektiv teknik för marksänd TV

Birgitta Sellén (c) anser:

I motion Kr336 (c) yrkas att regeringen skall se över om den mest effektiva tekniken används för marksänd digital TV. Av motionen framgår också att England, Tyskland och Schweiz har använt sig av samma teknik som den som nu tillämpas i Sverige, men att de tre länderna har gått över till ett annat system. Jag utgår från att den kommission som skall förbereda skiftet från analog till digitala marksändningar noga följer teknikutvecklingen i enlighet med motionsyrkandet. Ett riksdagens bifall till motionen torde därför inte vara nödvändigt.

Innehållsförteckning

Till konstitutionsutskottet.....	1
Utskottets överväganden	2
Propositionen	2
Motionerna	2
Utskottets ställningstagande	5
Avvikande meningar	12
1. Avslag på propositionen, (m, fp)	12
2. Avslag på propositionen, (kd).....	12
3. Avslag på propositionen, (c).....	13
4. Satellitdistribution av SVT:s program, (m).....	14
5. UR:s sändningsmöjligheter, (c)	14
Särskilt yttrande.....	15
Effektiv teknik för marksänd TV (c)	15